

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA BOSHQARUV
SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI**

*Andijon viloyati Jalaquduq tumani
31-Son DMTT direktor o'rinbosari
Ergasheva Maxpura Maribjon qizi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv samaradorligini oshirishning pedagogik asoslari yoritilgan. Unda zamonaviy boshqaruv yondashuvlari, pedagogik menejment, rahbarning kasbiy kompetensiyalari, innovatsion texnologiyalar hamda ta'lim sifatini oshirish mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, pedagogik monitoring, jamoaviy hamkorlik va strategik boshqaruvning ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati ochib berilgan.

Kalit so'zlar: Maktabgacha ta'lim, boshqaruv samaradorligi, pedagogik menejment, ta'lim sifati, pedagogik yondashuv, innovatsion texnologiyalar, strategik boshqaruv, pedagog kompetensiyasi, monitoring, liderlik, pedagogik jarayon, raqamli boshqaruv.

Аннотация: В данной статье раскрываются педагогические основы повышения эффективности управления в организациях дошкольного образования. Проанализированы современные подходы к управлению, педагогический менеджмент, профессиональные компетенции руководителя, инновационные технологии и механизмы повышения качества образования. Также освещена роль педагогического мониторинга, коллективного сотрудничества и стратегического управления в организации образовательного процесса.

Ключевые слова: Дошкольное образование, эффективность управления, педагогический менеджмент, качество образования, педагогический подход, инновационные технологии, стратегическое управление, компетентность педагога, мониторинг, лидерство, педагогический процесс, цифровое управление.

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni har tomonlama rivojlantirish, ularga sifatli ta'lim-tarbiya berish hamda zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirishda maktabgacha ta'lim tashkilotlari muhim o'rin tutadi. Shu sababli MTTlarda boshqaruv samaradorligini oshirish dolzarb masalalardan biri sanaladi.

Boshqaruv samaradorligi ta'lim jarayonining sifatli tashkil etilishi, pedagoglarning kasbiy faoliyati, innovatsion texnologiyalarni joriy etish hamda

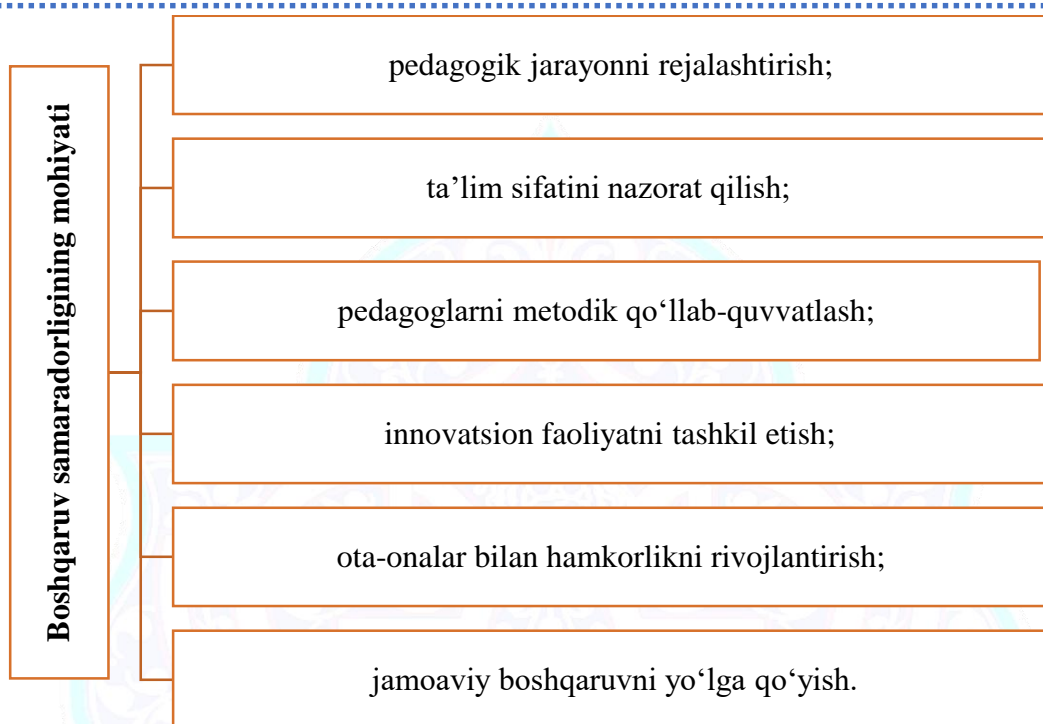
jamoada sog‘lom muhit yaratish bilan chambarchas bog‘liq. Pedagogik asoslangan boshqaruv tizimi tashkilot faoliyatining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Mamlakatimizda maktabgacha ta‘lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, zamonaviy maktabgacha ta‘lim tashkilotlarini tashkil etish, ilg‘or pedagogik texnologiyalarni joriy qilish, raqamli boshqaruv tizimlarini rivojlantirish hamda pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini oshirish bo‘yicha muhim chora-tadbirlar belgilangan. Bu esa MTT rahbarlaridan zamonaviy boshqaruv ko‘nikmalarini, innovatsion yondashuvlarni hamda strategik fikrlashni talab etadi. Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida boshqaruv samaradorligi nafaqat tashkilot faoliyatining to‘g‘ri yo‘lga qo‘yilishi, balki pedagogik jarayonning sifatli tashkil etilishi bilan ham chambarchas bog‘liqdir. Samarali boshqaruv ta‘lim muassasasida sog‘lom pedagogik muhit yaratish, pedagoglarning kasbiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash, bolalarning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda ta‘lim jarayonini tashkil etish hamda ota-onalar bilan samarali hamkorlikni yo‘lga qo‘yishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy boshqaruv jarayonida rahbarning liderlik qobiliyati, kommunikativ madaniyati, innovatsion faoliyati va pedagogik kompetensiyasi asosiy omil sifatida namoyon bo‘ladi. Chunki bugungi MTT rahbari nafaqat ma‘muriy boshqaruvchi, balki pedagogik jarayonni tashkil etuvchi, jamoani birlashtiruvchi va ta‘lim sifatini ta‘minlovchi yetakchi mutaxassis sifatida faoliyat yuritadi. Shu bois rahbarning boshqaruv faoliyatida pedagogik yondashuvlarning ustuvorligi ta‘lim samaradorligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

Boshqaruv samaradorligi — bu tashkilot oldiga qo‘yilgan maqsad va vazifalarning zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida samarali amalga oshirilishidir. MTTlarda samarali boshqaruv quyidagi yo‘nalishlarni qamrab oladi:

Ushbu tamoyillarning barchasi rivojlanayotgan va rivojlanayotgan maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida harakat qilish uchun qo‘llanma bo‘lib, uning faoliyatini yangilashning asosini tashkil etadi. Zamonaviy sharoitlarni hisobga olgan holda mahalliy va xorijiy fondagi boshqaruv funktsiyalarini taqqoslash quyidagi tarkibni aniqlashga imkon beradi: axborot-tahliliy, nazorat-diagnostika, rejalashtirish va prognostik, tartibga solish va tuzatish, motivatsion va maqsadli. Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida boshqaruv samaradorligini oshirishning pedagogik asoslarini o‘rganish bugungi kunda dolzarb ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblanadi. Chunki samarali boshqaruv tizimi ta‘lim sifatini oshirish, pedagoglarning kasbiy mahoratini rivojlantirish, bolalarning har tomonlama kamol topishini ta‘minlash hamda ta‘lim muassasasining raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Bu esa ta'lim sifatini muntazam nazorat qilish, muammolarni o'z vaqtida aniqlash va samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonini yaratadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv samaradorligini oshirishning pedagogik asoslarini o'rganish bugungi kunda dolzarb ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblanadi. Chunki samarali boshqaruv tizimi ta'lim sifatini oshirish, pedagoglarning kasbiy mahoratini rivojlantirish, bolalarning har tomonlama kamol topishini ta'minlash hamda ta'lim muassasasining raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qiladi. Bunday kontseptsiyani amalga oshirish ko'p jihatdan boshqaruv tamoyillari yig'indisiga bog'liq. «Boshqaruv tamoyillari deganda boshqaruv subyekti o'z faoliyatida rahbarlik qiladigan, uni muayyan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarda amalga oshiruvchi asosiy qoidalar tushuniladi». Maxsus adabiyotlarni tahlil qilish va maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jarayonni tashkil etish tajribasi quyidagi boshqaruv tamoyillarini ajratib ko'rsatishga imkon berdi: maqsadni belgilash, murakkablik, demokratlashtirish, o'qitish va tarbiya modellarini psixologiyalashtirish.

Direktor o'rinbosarining pedagogik kompetensiyalari

Kompetensiya	Mazmuni
Liderlik	Jamoani boshqarish va motivatsiya berish
Kommunikativlik	Samarali muloqot olib borish
Innovatsion fikrlash	Yangiliklarni amaliyotga joriy etish
Tahliliy yondashuv	Muammolarni aniqlash va yechim topish
Raqamli savodxonlik	AKT vositalaridan foydalanish
Strategik rejalashtirish	Uzoq muddatli rivojlanish rejalarini ishlab chiqish

Boshqaruv funktsiyalarining xususiyati ularning o'zaro bog'liqligi:

- axborot-tahlil funksiyasi o‘z hajmi va o‘ziga xosligi bo‘yicha to‘liq bo‘lishi kerak bo‘lgan axborotni tanlash asosida demokratlashtirish sharoitida boshqaruv faoliyati samaradorligini oshirishni nazarda tutadi;
- ta‘lim tashkilotining har bir bo‘g‘ini faoliyati haqidagi ma‘lumotlarni pedagogik tahlil qilish natijasida rahbarning boshqaruv harakatlari shakllanadi;
- motivatsion-maqсадli funktsiya istalgan natijaga erishish istagini nazarda tutadi (bu funktsiya jamoaning barcha a'zolari o'zlariga topshirilgan mas'uliyat va rejalarga muvofiq ishni bajarishlarini ta'minlashga yordam beradi, o'z va jamoaviy maqsadlarga erishish ehtiyojlarini o'zaro bog'laydi);
- rejalashtirish va prognozlash funksiyasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini uzoq muddatli prognozlash va joriy rejalashtirishning kombinatsiyasini ta'minlaydi;
- tashkiliy va ijro etuvchi funktsiya boshqaruvning har bir tsikliga taalluqlidir va maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyatni tashkil etishning shaxsga yo'naltirilgan modelini amalga oshirishni o'z ichiga oladi;
- vazifalarni amaliy taqsimlash, ishni oqilona tashkil etish;
- Nazorat-diyagnostika funksiyasi maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi ma'muriy va jamoatchilik nazoratini pedagogik jamoa ishtirokchilarining o'zini o'zi tahlil qilish bilan uyg'unligini o'z ichiga oladi (tarbiyachilar o'rtasida bolalar faoliyatining turli turlarini tashkil etishda o'zaro tashriflar, ochiq eshiklar kuni, ota-onalarni so'roq qilish, va boshqalar.);
- tartibga solish va tuzatuvchi funktsiya operatsion liniyalardan foydalangan holda maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarishga tuzatishlar kiritishni o'z ichiga oladi.

Pedagogik tizimning tizim yaratuvchi omili boshqaruv, o'quv jarayonini boshqarish san'ati esa pedagogik boshqaruv, ya'ni. ta'lim jarayonini boshqarishning, uning samaradorligi va sifatini oshirishga ko'maklashuvchi tamoyillari, usullari, tashkiliy shakllari, texnologik usullari majmui. Pedagogika menejmenti pedagogika fani va ta'lim tashkilotlari amaliyotida o'z pozitsiyalarini endigina himoya qila boshlaydi. Pedagogik menejment o'z maqsadi sifatida ta'lim tashkilotlari va o'quv jarayonini boshqarishni qo'yadi, uning mohiyati shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va faoliyatni doimiy nazorat qilish va sozlash bilan yakuniy maqsadga yo'naltirishdir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ikkita boshqaruv darajasini shartli ravishda ajratish mumkin:

- tarbiyachi va xodimlar jamoasi; tarbiyachi - bolalar.

Pedagogik boshqaruvning tamoyillari.

- ilmiy xususiyat, izchillik, insonparvarlik, moslashuvchanlik, optimallik, ijtimoiy shartlash.

Darvoqe, pedagogik menejmentda menejer (pedagog)ning asosiy vazifalari quyidagidan iborat,

- o‘z boshqaruv faoliyatini o‘z-o‘zini tahlil qilish; ta’lim jarayonining holati va rivojlanishi, o‘quvchilarning bilim darajasi, ular haqidagi ma’lumotlarni tahlil qilish.
- Maqsad tanlash, tarbiyachi va bolalarni maqsadga erishishga undash.
- maqsadlarga erishish dasturlarini ishlab chiqish, kompleks maqsadli rejalashtirish.
- Maqsadga erishish uchun tashkiliy-ijroiya ishlari.
- Nazorat va diagnostika. - tuzatish - operatsion usul va vositalardan foydalangan holda tuzatishlar kiritish.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida boshqaruv samaradorligini oshirishning pedagogik asoslarini takomillashtirish ta’lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi. Shu bois MTT rahbarlari zamonaviy boshqaruv kompetensiyalarini muntazam rivojlantirib borishi, innovatsion yondashuvlarni amaliyotga keng tatbiq etishi hamda pedagogik faoliyatni ilmiy asosda tashkil etishi zarur. Bu esa kelajak avlodning barkamol, bilimli va ijodkor shaxs bo‘lib voyaga yetishiga mustahkam zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. Vinogradova N.A., Miklyaeva N.V., Tolstikova Yu.V. va hokazo. Maktabgacha ta’lim ta’lim. Terminlar lug’ati / - M. : Ayris-press, 2005 .-- 400 b. - (Maktabgacha ta’lim va rivojlanish).
2. Novikova G.P. Zamonaviy maktabgacha ta’limni boshqarish shartlar: Maktabgacha ta’lim muassasasi rahbari uchun qo’llanma. - M. : Ventana-Graf, 2007 .-- 80 b. - (Kutubxona bolalar bog’chasi).
3. Pozdnyak L. V., Lyaschenko N. N. Maktabgacha ta’limni boshqarish: Darslik. stud uchun qo’llanma. ped. universitetlar. - 2-nashr, Stereotip. M. : "Akademiya" nashriyot markazi, 2001 .-- 432 b.
4. Troyan A.N. Maktabgacha ta’limni boshqarish: darslik. - M. : Sfera TC, 2005 .-- 160 b. (Qo’llanma)